

УДК 621.3.048.1

Каширіна І. В.¹, Василевський В. В.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФз-311м НУ «Запорізька політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СИНТАКСИСУ АНГЛОМОВНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ТЕКСТУ

Вивчення синтаксичної підсистеми мовних структур в контексті англомовного науково-технічного дискурсу є актуальною науковою проблемою, якій приділяла увагу значна кількість як вітчизняних, так і закордонних дослідників. Втім, як зазначає Н. Разінкіна [1], незважаючи на високий рівень визначеності стилєвих ознак наукової прози, її синтаксична структура не може вважатися вивченою в достатній мірі.

Це пояснюється відносною складністю синтаксичної структури англійського науково-технічного тексту. Як відомо, вихідною одиницею синтаксичної підсистеми мови є речення. Будова ускладнених речень базується на використанні таких граматичних конструкцій, як партиципні, інфінітивні та герундіальні звороти. Характерними для мови наукової літератури є частотність використання певних синтаксичних конструкцій, особливість перекладу ряду граматичних конструкцій, еліптичний характер

вираження думки, тощо. Висока частотність речень складної структури в науково-технічних текстах, на думку дослідників Н. Косенко та С. Рябовол [2], зумовлена тенденцією до викладу низки міркувань чи гіпотез, до визначення класифікації або подання дефініції якомога стисліше, конкретніше, осяжніше, що достатньо часто відбувається в одному складному реченні з декількома підрядними. Для науково-технічних текстів характерна чітка структуризація тексту на концептуально вивершені абзаци, що можуть бути різноманітними за своєю довжиною та структурою. Концептуальний абзац визначається як група риторично пов'язаних концепцій, які розвивають узагальнення, щоб утворити цілісну і завершену одиницю дискурсу і складаються з одного або кількох традиційних абзців.

Інфінітив в текстах науково-технічного спрямування лише вказує дію або стан, не називаючи особу та число. Як вказує дослідник О. Остроушко [3], в англійській та українській мовах інфінітив може виконувати різні синтаксичні функції: підмета, простого присудка, частини складеного присудка, додатка, означення, обставини.

В ускладнених реченнях науково-технічних текстів герундію та герундіальним конструкціям притаманний ряд застосувань. Герундій може використовуватись в якості підмета, частини складеного присудка, додатку, означення, обставини. Герундіальні звороти, як предикативні конструкції, утворені герундієм, у своєму використанні в реченні дещо наслідують функціонуванню герундія, виступаючи в реченні підметом, означенням, додатком, обставиною.

Важливою особливістю науково-технічних текстів є синтаксична компресія, завдяки якій досягається лаконічність та компактність викладення матеріалу досліджень. А. Загнітко [4] зазначає, що синтаксична компресія полягає у стисненні структури тексту, пропуску її окремих ланок при збереженні ядерних елементів, які постають носіями основного смислу.

Ще однією визначною рисою текстів науково-технічного стилю є емпатична інверсія – відступ від твердого порядку слів в реченні, порушення звичайного розташування слів, що складають речення, і словосполучень, внаслідок чого переставлений елемент речення виявляється виділеним і таким чином привертає до себе увагу (набуває особливої стилістичної конотації).

Необхідно відзначити широке використання в науково-технічних текстах різних типів каузативних конструкцій. В. Карабан [5] визначає каузативні конструкції як трикомпонентні словосполучення зі спонукальною семантикою, що утворюють складний додаток. Каузативні конструкції можуть організовуватися і за допомогою каузативного дієслова: лексичний, аналітичний, аналітико-морфологічний, морфологічний, синтагматичний, перифрастичний типи. Причому синтаксичний каузатив визначається як

спосіб передачі каузативної семантики із використанням дієслівних зв'язок (що складаються із власне дієслова та дієслівних сполук) та залежних від них елементів в реченні. Синтаксичний каузатив складається із двох елементів. В якості першого елемента виступає напівдопоміжне/допоміжне дієслово на позначення відношення каузативу. Другим елементом є каузована ситуація в формі інфінітива чи інших еквівалентних конструкцій.

Для вказівки на послідовність викладення наукового літературознавчого тексту в ньому можуть використовуватись вступні слова, на зразок *the first, the second*. Для вираження припущення або гіпотези використовуються вступні слова типу *likely, unlikely*. Характерними для текстів наукового стилю також є вступні слова, що вказують на ступінь достовірності повідомлення. Завдяки цим вступним словосполученням той чи інший факт може бути представлений як достовірний (для цього використовуються вступні слова *really, of course, indeed*) або як ймовірний (за допомогою слів *assuming, supposing*).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Разинкина, Н. М. Стилистика английского научного текста [Текст] / Н. М. Разинкина. – М. : ЛИБРОКОМ, 2009. – 210 с.
2. Рябовол, С. Л., Косенко, Н. М. Науковий дискурс у сучасній англійській мові : основні характеристики мовних одиниць на лексичному і граматичному рівнях [Текст] / С. Л. Рябовол, Н. М. Косенко // Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філологія. – 2019. – № 20. – С. 183–190.
3. Остроушко, О. А. Деякі граматичні труднощі англо-українського перекладу (на матеріалі інформаційних текстів) [Текст] / О. А. Остроушко // Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. – 2012. – Вип. 7. – С. 232–244.
4. Загнітко, А. П. Теорія граматики і тексту : монографія [Текст] / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2014. – 480 с.
5. Карабан, В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Частина : Граматичні труднощі [Текст] / В. І. Карабан. – Флоренція; Страсбург; Гранада; Київ : Tempus. – 1997. – 317 с.